

מערכת השם

The nouns in Hebrew are sorted into groups like the verbs are sorted into *binyanim*.

These groups are called *mishkalim* (patterns).

To represent the significant *mishkal* of the noun we use 3 letters and sometimes we add prefixes and/or suffixes:

ק.ט.ל

Creation of nouns is usually done in the following ways:

1. A root + the significant additions of the specific *mishkal*:

The noun's pattern will change according to the specific *גזרה* (subgroup): פ"נ, ל"ה, ע"ו/ע"י, and more.

For example:

בנין פֿעל משקל מְקַטֵּל - מקומות

גזרה	תבנית	שורש	דוגמא
שלמים		ש.כ.נ. ק.ל.ט. ש.ל.ט.	מִשְׁכָּן מִקְלָט מִשְׁלָט
פ' הפועל נ':		נ.פ.ל.	מִפֵּל
פ' הפועל י'		י.ר.ד. י.ו.ד. י.ש.ב.	מוֹרֵד מוֹסֵד מוֹשֵׁב
ע' הפועל י' או ו'		ל.ו.נ. כ.ו.נ.	מִלּוֹן מִכּוֹן
ל' הפועל א'		י.צ.א.	מוֹצֵא
ל' הפועל ה'		ב.נ.ה. ר.ע.ה.	מִבְּנֵה מִרְעֵה

note: all the nouns in this *mishkal* have a prefix מ

מציינת דגש באות השורש

ד

Example: **בנין הפעיל משקל הקטלה**

דוגמא	שורש	תבנית	גזרה
הלבשה	ל.ב.ש	הִלְבֵּשׁ	שלמים
הפלה	נ.פ.ל	הִפְלִיחַ	פ' הפועל נ'
הצגה	י.צ.ג	הִצַּג	פ' הפועל צ'
הורדה	י.ר.ד	הִרְדִּיחַ	פ' הפועל י'
המצאה	מ.צ.א	הִמְצִיחַ	ל' הפועל א'
הבניה	ב.נ.ה	הִבְנִיחַ	ל' הפועל ה'
הקמה	ק.ו.מ	הִקְמִיחַ	ע' הפועל ו' או י'

note: all the nouns in this *mishkal* have the prefix הַ

Here are examples of different nouns that come from the same root:

כ.ת.ב.

לכתוב to write

להתכתב (with someone) to correspond

Script, handwriting	כְּתָב	
Letter	מִכְתָּב	
Address	כְּתוּבָה	
Subtitle	כְּתוּבִית	
Writing (gerund, pa'al)	כְּתִיבָה	
Correspondence (gerund, hitpa'el)	הִתְכַּתְּבוּת	

*****Note: Most of the nouns created from a common root will share a close meaning.**

2. A noun + suffix:

מהפכן, חובבן ירקן, תאורן פחמן, סמץ יומן, פותחן	characteristic – תכונה professional (person) – מקצוע chemical element – יסוד כימי tool - כלי	
ילדון, ספילון שירון, שאלון ירחון, עיתון ראשון, אחרון מועדון, משפחתון שעון, אצבעון	minimization - הקטנה collection - אוסף periodical - כתב עת order - סדר place - מקום tool - כלי	
כוסית, צלוחית חללית, משאית חצאית, אימונית זיקית, חרצית	minimization - הקטנה means of – כלי תחבורה transportation clothing - חלקי לבוש plants, – בעלי חיים, צמחים animals	
כמות, איכות אלימות, צביעות מכונאות, הורות	abstract noun – שם מופשט characteristic - תכונה profession – מקצוע	

ספריה, סרטיה חזיה, גופיה סופגניה, סוכריה מלחיה, חנוכיה כנסיה, מרכזיה רומניה, איטלקיה שקדיה, עגבניה	אוסף - collection חלקי לבוש - clothing דברי מאכל - food כלי, מכשיר - tool מקום - place ארץ מוצא - country of origin צמחים - plants	יה
בנאי, ימאי	מקצוע - profession	אי
משפטי, ממלכתי אפריקני, חיפני שני, שלישי	שם תואר, שייכות - adjective מוצא - origin מספר סידורי - ordinal number	י

and also:

ניק: מושבניק, מילואימניק, ניק - group attribution

3. Combination of two words:

רָמְזוֹר	רָמַז + אֹר
מִדְרָחוֹב	מִדְרָכָה + רְחוֹב
קוֹלְנוֹעַ	קוֹל + נוֹעַ
בוֹצְרִיִּים	בוֹקֵר + צוֹהַרִּים
כְּדוּרְגָל	כְּדוּר + רְגֵל
רִכְבָּל	רִכְבָּת + כָּבֵל
עֶרְפִּים	עֶרְפֵל + פִּים
מִגְדָּלוֹר	מִגְדָּל + אֹר

4. Nouns from foreign languages:

אנגלית	צרפתית	ערבית	ארמית	אכדית	יוונית	פרסית
טלוויזיה	סלון	יאללה	דוגמא	אדריכל	מכונה	פרדס

and also:

*** יָזַם: סוֹצִיאָלִיזְם, קְפִיטְלִיזְם, אֲנָרְכִיזְם

*** לֹוג: אַרְכֵּיאוֹלוֹג, פְּסִיכוֹלוֹג, סוֹצִיולוֹג

*** ר: מִילִיאָרְדֵּר, מִילִיוֹנֵר, פְּנִסְיוֹנֵר

*** יֶסֶט: אֶלְפוֹהוֹלִיסֵט, גִּיטְרִיסֵט, טְרַקְטוֹרִיסֵט

*** וֹר: קוֹמְפוּזִיטוֹר, דֶּקוֹרְטוֹר

5. Acronym becoming noun:

אומות מאוחדות	דִּין וְחֶשְׁבוֹן	צָבָא הַגָּנָה לְיִשְׂרָאֵל	סְפִינַת טִילִים
או"ם	דו"ח	צה"ל	סטי"ל
אום	דוח	צהל	סטיל

6. Additional letter to 3 letters roots, that becomes a new stem letter:

ש.א.ל	ח.ז.ר	כ.ת.ב	ב.ט.ח	ע.ב.ר	ס.ג.ר
ת.ש.א.ל	מ.ח.ז.ר	ש.כ.ת.ב	א.ב.ט.ח	ע.ב.ר.ת	מ.ס.ג.ר
תשאול	מחזור	שכתוב	אבטחה	עברות	מסגרת

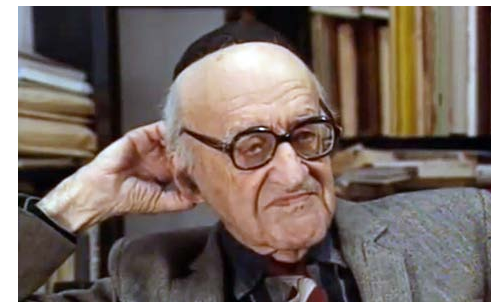
משקלים שכדאי להכיר:

משקל	משמעות	דוגמא
קטל	מקצוע – profession תכונה - characteristic מכשיר - tool	צייר, טייס חלש, חזק קטר, וסת
קטלת	מכשיר- tool מחלה - disease אוסף - collection	כספת, קלטת אדמת, צהבת נירת, צנרת
קטלון	מחלה- disease מצב - state	שגעון, ערלון בטחון, צמאון
קטל	תכונה- characteristic בעלי מום - handicap	טפש, חור גבן, אלם
קטיל	תכונה, מצב – character, state מכשיר- tool	אביר, אמיץ סכין, פטיש
קטיל	תכונה, מצב – character, state מכשיר- tool	תמים, זריז סדין, רהיט

עונות ופעולות חקלאיות – seasons and agricultural actions מקום - place	אביב, חריש רצף, אפיק	
תכונה - characteristic מצב - state	חכם, רשע רעב, צמא	קטל
מקצוע - profession תכונה, – characteristic, state	קרז קרוב, רחוק	קטול
מקצוע - profession תכונה - characteristic מכשיר - tool	סדרן, בדרן דברן, וכן גלשן, מזגן	קטלן
מכשיר - tool	מברג, מפסק	מקטל
מכשיר - tool	מסרטה, מצלמה	מקטלה
מקום - place	מכבסה, מסעדה	מקטלה
מקום - place	מפעל, מקדש	מקטל
חפצים - objects	מדפסת, מחברת	מקטלת
הקטנה - minimization	קטנטן, שמנמן הזרזירון, קטנטון	קטלטל/ לון

Class Review Drills Heb 120b Week 13 תרגילי חזרה שבוע 13**י. ליבוביץ' – הרפואה וערכי החיים**

1. What did the Supreme Court decide about euthanasia?
2. She fell into coma and the doctors couldn't help her.
3. What is the verdict in this case?
4. The radio announced that there was an improvement in her condition.
5. Every human creature has the right to live life with dignity (respectful life).
6. After a long debate we had a conclusion: we are going to stand (stand on) for our principles.
7. It is forbidden to use drugs in Israel, some of the drugs can cause coma.
8. Let's assume that every human creature acts according to high ethical principles.
9. They were not happy with the decision of the judge, so they appealed to the Supreme Court.
10. The Supreme Court accepted the appeal and published its verdict.
11. There was a small improvement in her situation and the doctors decided to let her return home.
12. Can you use artificial respiration in a coma situation in this country?

הרפואה וערכי החיים – ישעיהו ליבוביץ'

קארן קווינלן, נערה אמריקאית, שקעה בתרדמת אחרי שהרעילה את עצמה בתערובת של סמים ואלכוהול. היא שכבה מחוסרת הכרה מחוברת למכשירי הנשמה מלאכותית. במצבה לא חל שיפור. כעבור כחצי שנה פנו הוריה לבית החולים בבקשה "לנתק אותה ממכשיר ההנשמה כדי שתמות בכבוד". הרופאים סירבו וההורים פנו לבית המשפט. בית המשפט פסק שהפסקת הטיפול היא הריגה ולכן אין לנתק את קארן מהמכשירים. ההורים הגישו ערעור לבית המשפט העליון.

בשלב זה דנתי בנושא עם כמה רופאים בניו יורק. אומר כמה דברים שאמרתי בדיון.

מה זאת אומרת שיש לאדם זכות לחיות? מי נותן לו זכות זו? מדוע אסור לי לנהוג באדם כפי שמותר לי לנהוג באובייקט או בצמח או בבעל חיים? התשובה על השאלה הזו היא: אומנם לעיקרון זה אין בסיס רציונלי אבל זהו עיקרון יסודי שקיבלנו על עצמנו, ומכאן התוקף שלו. אם מישהו יטען שצריך לנתק את קארן ממכשיר ההנשמה, משום שלחיייה אין ערך והיא מעמסה נוראה על הסביבה, אשאל אותו: ומדוע לא אהרוג גם אותך אם לדעתי אין ערך לחיך ואתה מעמסה על הסביבה? אם העיקרון שאסור לקחת חיי אדם מגן עליך, הוא מגן גם על אותה נערה.

תרדמת	coma
להרעיל	to poison
חסרת הכרה, מחוסרת הכרה	unconscious
מחוברת	connected
מכשיר	appliance
הנשמה מלאכותית	artificial respiration
שיפור	improvement
סירבו, לסרב	to refuse
פסק	to decide, to rule
הגישו, להגיש	to submit, to serve
ערעור	appeal
לדון, דנתי	to discuss
צמח	plant
עיקרון	Principle
בסיס	Foundation
יסודי	Basic
תוקף, legality	validity, legality
לטעון	to claim
מעמסה	burden
להגן	to defend

להבהיר to clarify
מוחשי tangible, concrete
נניח let's assume
תשקע, לשקוע to sink
הרעילה Poisoned
התברר to turn out, to become clear
יצור אנושי human creature
אישיות personality
חולה רוח insane
היכן Where
ליטול to take
מסקנה Conclusion
עקרון Principle
תוקף Validity
מוחלטים total, absolute
לבטל to cancel
פסק דין verdict

אבהיר את הבעיה בצורה מוחשית. נניח שנסכים שצריך לתת לקארן למות בכבוד. מחר יהיה מקרה שני: נערה תשקע בתרדמת אבל תוכל לנשום בעצמה. מה נאמר אז? הרי גם היא בחוסר הכרה וחייה אינם חיים? נניח שנסכים למותה. מחר יקרה מקרה שלישי, נערה הרעילה את עצמה ולא שקעה בתרדמת, אולם התברר שהיא איבדה את האינטליגנציה האנושית. מה נעשה בה? נכון שהנערה הזו היא יצור אנושי, אך אישיות אנושית אין בה. ומה לגבי ילד שהוא אידיוט מלידה? ומכאן כמובן רק צעד אחד עד להיטלר שקבע שיש להרוג את חולי הרוח ש"לחיהם אין ערך".

השאלה היא היכן הגבול. ברגע שאנחנו מוכנים לדון בשאלה מתי מותר ליטול חיי אדם, מיד עולה השאלה: מתי אסור להפסיק חיי אדם. המסקנה היא שיש עקרונות בעלי משמעות רבה ובעלי תוקף רב כל כך שאל לנו לשאול עליהם. אלה עקרונות מוחלטים שעלינו לקבל בלי שאלות מפני שכל שאלה עליהם מבטלת אותם.

בינתיים ביטל בית המשפט העליון את פסק הדין הראשון והירשה להורים לבקש שיפסיקו את הטיפול בקארן.

מילון וובסטר:

הרשאה - Permission
סופני - Terminal
החלמה - Recovery
חיית מחמד - Pet
מניע - Motive

אויטנזיה euthanasia – המתת חסד – הפעולה של הריגה או הרשאת ההריגה של חולה סופני או פצוע ללא תקווה להחלמה (גם חיית מחמד) בצורה שלא תגרום כאב (יחסית) מתוך מניע של רחמים.

השקפת היהדות על המתת חסד – מתוך אתר ספריית הכנסת/ המתת חסד ביהדות

לפיכך therefore
 לערער to appeal
 להתאבד to commit suicide
 עבירה offence
 פלילי Criminal
 שיקול consideration
 כלל Rule
 שפיכות דמים blood shed
 דחייה, לדחות to postpone
 כרוך Bound, wrapped
 היתר permission
 קץ - סוף
 מוגדר Defined
 מניעה prevention
 גרימה, לגרום To cause
 קיבה Stomach
 ווריד vein

נקודת המוצא של היהדות היא "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו" (בראשית א', כ"ז). לפיכך קדושת החיים היא ערך עליון והאדם אינו אדון על גופו. המשנה קובעת כי: "לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך, שכל המאבד נפש אחת מישראל... כאילו איבד עולם מלא..." קיומו של האדם, עובדת היותו קיים כיצור חי- היא אמיתה (אֶפְסוּמָה) שאין מערערין עליה ואין עושים עליה רציונליזציה, שעלולה לפרוץ את כל גבולות היקום.

הדבר מתקשר גם להתאבדות - ההתאבדות אסורה בכל הדתות ובמקרים מסוימים גם מהווה עבירה פלילית (עד 1971 נחשבה התאבדות עבירה פלילית במדינת ישראל בהמשך לחוק המנדטורי).

המשפט העברי דן בנושא זה על בסיס השיקולים ההלכתיים וקובע כללים ברורים: רציחה - שפיכות דמים - היא מן האיסורים החמורים שבתורה. בניגוד לרוב דיני- התורה, אשר נידחים מפני פיקוח נפש - איסור רציחה אינו נדחה. על שפיכות-דמים נאמר הכלל של "ייהרג ואל יעבור", שמשמעותו: גם כשהי-אדם בסכנה מיידית, אם הצלתו כרוכה בהריגת אחר - ייהרג האדם ואל יעבור על איסור שפיכות דמים. חיי אדם נחשבים כבעלי ערך אין-סופי, כך ששום נימוק רציונלי איננו מספיק להקטין את ערכם עד כדי היתר לרצח, אפילו מתוך רחמים.

עמדת ההלכה היא אפוא חד-משמעית: רצח מתוך רחמים אסור באופן מוחלט. כל פעולה המקרבת באופן אקטיבי את קיצו של אדם - מוגדרת כרצח. לעומת זאת, השפעה פסיבית - מניעה של פעולות מלאכותיות המאריכות חיי-שעה מלאי-סבל - אינה מוגדרת כרצח, והיא מותרת בתנאים מסוימים. הבעיה העיקרית היא הגבול המדויק שבין פסיביות מותרת ובין פסיביות, שהיא, בעצם, גרימת מוות. למשל, האם הפסקת מזון או חמצן תחשב כמניעה מותרת או כגרימת מוות? מתן נזלים לקיבה או לווריד, האם הוא מותר להפסקה? האם ניתוק חולה סופני ממכונת ההנשמה נחשבים כהמתה פסיבית או כהריגה אקטיבית?

אוצר מילים אביב רמת הביניים Modern Hebrew 120b
שבוע 13

Coma	תרדמת	הרפואה וערכי החיים
Drugs	סמים	
Unconscious	חסרת הכרה	
Artificial respiration	הנשמה מלאכותית	
Improvement	שיפור, חל שיפור	
Appeal	ערעור	
Supreme court	בית המשפט העליון	
Principle	עיקרון	
Let's assume	נניח	
Human creature	יצור אנושי	
Became clear	להתברר	
Conclusion	מסקנה	
verdict	פסק דין	